УДК 330

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-6-9>**Косач І.А.***доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри публічного управління
та менеджменту організацій**Чернігівського національного технологічного університету***Kosach Iryna***Doctor of Economics, Associate Professor,
Professor at the Department of Public Administration
and Management of Organizations
Chernihiv National University of Technology*

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE AGRICULTURAL COMPLEX OF UKRAINE: CURRENT ISSUES AND PROSPECTS

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена можливостям та перспективам використання інструментів державно-приватного партнерства в агропромисловому комплексі України в умовах стійкого існування монополістичного виробництва. Проаналізовано теоретичні аспекти відносин державно-приватного партнерства. Розглянуто основні аспекти світового досвіду імплементації відносин державно-приватного партнерства в АПК та доведено його актуальність у вирішенні проблеми функціонування малих і середніх суб'єктів сільськогосподарського виробництва. Обґрунтовано, що державно-приватне партнерство є особливим видом економічних відносин між підприємницькими структурами за участю держави, а можливість кооперації для дрібного і середнього бізнесу шляхом створення інтегрованої підприємницької структури на засадах ДПП в зв'язку з цим виглядає реальною і необхідною. Визначено політичний, правовий, фінансовий, адміністративний та освітньо-технологічний аспекти формування інституційного середовища для підприємницької інтеграції малих та середніх виробників на засадах державно-приватного партнерства.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, інтеграція, інтеграційні процеси, агропромисловий комплекс, сільське господарство.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена возможностям и перспективам использования инструментов государственно-частного партнерства в агропромышленном комплексе Украины в условиях устойчивого существования монополистического производства. Проанализированы теоретические аспекты отношений государственно-частного партнерства. Рассмотрены основные аспекты мирового опыта имплементации отношений государственно-частного партнерства в АПК и доказана его актуальность в решении проблемы функционирования малых и средних субъектов сельскохозяйственного производства. Обосновано, что государственно-частное партнерство является видом экономических отношений между предпринимательскими структурами с участием государства, а возможность кооперации для мелкого и среднего бизнеса путем создания интегрированной предпринимательской структуры на основе ГЧП в связи с этим выглядит реальной и необходимой. Определены политический, правовой, финансовый, административный и образовательно-технологический аспекты формирования институциональной среды для предпринимательской интеграции малых и средних производителей на основе государственно-частного партнерства.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, интеграция, интеграционные процессы, агропромышленный комплекс, сельское хозяйство.

ANNOTATION

The article is devoted to the opportunities and prospects of using public-private partnership instruments in the agro-industrial complex of Ukraine in conditions of stable existence of monopolistic production. In a crisis of Ukrainian economy, which is a major obstacle to the sustainable development of economy and society, the development of agricultural enterprises is one of the most important national priorities. So, the current conditions of formation and integration of businesses require the new approaches to management. It is determined that the issue of economic relations between producers and state based on the institute of Public Private Partnership is not studied enough in modern science. Nowadays the problem of small and medium agricultural producers revitalization is important, and it is possible to be solved with active government support and the emphasis on partnership between the government and business structures. The purpose of the proposed research is to provide a scientific and theoretical substantiation of the «public-private partnership» (PPP) content, to determine its importance for the development of agriculture and possible ways of implementing PPP relations to the current state of agriculture. The theoretical aspects of public-private partnership are analyzed. The main aspects of the world experience of public-private partnerships implementation to agroindustrial complex are considered and its relevance in the problem solving of functioning of small and medium of agricultural enterprises are proved. It is substantiated that public-private partnership is a special type of economic relations between state-owned business structures, and it would be real and necessary the possibility of cooperation for small and medium-sized businesses by creating an integrated business structure on the basis of PPP. It is the association of companies and organizations that would be created by means of initiative and the supervision and with the participation of the state. The purpose of the structure is to address public policy and social issues with the focus to the implementation of priority projects and programs for state support. The political, legal, financial, administrative, educational and technological aspects of the formation of the institutional environment for entrepreneurial integration of small and medium-sized producers on the basis of public-private partnership are defined.

Key words: public-private partnership, integration, integration processes, agro-industrial complex, agriculture.

Постановка проблеми. З метою мінімізації негативного впливу глобалізаційних процесів на національну економіку завдання гарантування продовольчої безпеки, розроблення ефективних організаційно-економічних механізмів підтрим-

ки малого бізнесу є пріоритетними для вітчизняного агропромислового комплексу. Водночас розвиток АПК часто залежить від правильного структурування цілей та завдань, послідовності запланованих заходів та ефективного використання всіх видів ресурсів. У зазначених умовах особливе місце у формуванні економічних умов для траєкторії економічного зростання займають інструменти державно-приватного партнерства, що обумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню проблематики впровадження і розвитку відносин ДПП присвячені праці як закордонних, так і вітчизняних учених, серед яких необхідно відзначити: Б. Данилишина, Х. Ван Хема, В. Варнавського, О. Вінник, М. Дерябіну, І. Запатріну, Ю. Копен'яна, Е. Кляйна, В. Максимова, І. Нейкову, Ф. Оладеїнде, В. Павлюка, Е. Сава, Д. Тейсмана та багатьох інших.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень щодо розвитку відносин ДПП та віддаючи належне зазначеним науковим напрацюванням, слід зазначити, що теоретико-методологічні проблеми розвитку АПК на основі впровадження ДПП поки що залишаються не вирішеними остаточно та потребують поглибленого вивчення.

Формулювання цілей статті. В умовах сьогодення в Україні тільки починають набувати розвитку партнерські відносини між державою і бізнес-структурами. З огляду на перспективність упровадження відносин ДПП в агропромислового виробництві виникає необхідність розроблення теоретико-методологічного базису зазначеного процесу. Отже, метою запропонованого дослідження є науково-теоретичне обґрунтування змісту поняття «державно-приватне партнерство», визначення його значення у розвитку АПК та можливих шляхів реалізації відносин ДПП в умовах сучасного стану АПК. Досягнення мети вимагає виконання таких завдань:

- здійснити системний аналіз наукової літератури та законодавчої бази, що стосуються відносин ДПП з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду;
- виявити специфіку щодо розкриття змісту поняття «ДПП»;
- визначити роль та можливості впровадження державно-приватного партнерства в АПК України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Слід заважити, що однією з основних функцій АПК є забезпечення продовольчої безпеки країни за умови злагодженої діяльності таких системоутворюючих сфер: агросфери, що забезпечує виробництво необхідної кількості сільськогосподарської сировини, та переробних галузей, які відповідають за своєчасну заготівлю, зберігання та переробку продукції, виробленої у сільському господарстві. Система продовольчої безпеки, стрижнем якої є збалансований розвиток АПК і насамперед сільськогосподарського виробництва має забезпечувати фізич-

ний та економічний доступ до достатніх обсягів безпечної та поживної продовольчої продукції шляхом цільової підтримки найуразливіших верств населення.

Відповідно до нових тенденцій у промислово-розвинених країнах акцент у сучасному управлінні робиться не на конкуренцію, а на співпрацю як основу розвитку бізнесу. У цих реаліях варто оцінити специфіку розвитку агропромислового виробництва з урахуванням використання можливостей інституту державно-приватного партнерства. Саме моделі державно-приватного партнерства дають змогу об'єднати інвестиційну активність держави і приватного капіталу.

Як серед практиків, так і у наукових колах є діаметрально протилежні погляди на природу і цілі функціонування ДПП навіть у зарубіжних фахівців, які набули протягом останніх десятиліть значного досвіду в питаннях реалізації масштабних проектів у різних галузях економіки на основі ДПП. Погляд провідних зарубіжних та вітчизняних дослідників на розгляд цього питання наведено в таблиці 1.

За результатами проведених нами досліджень причиною відмінностей у поняттях ДПП є не тільки термінологічні проблеми, але і незбіг уявлення про місце і значення партнерства в сучасній ринковій економіці. Більшість вітчизняних дослідників поділяють думки західних учених, наприклад, І. Нейкова, яка вважає, що «концепція ДПП може бути реалізована в найважливіших сферах, що зачіпають загальнонаціональні інтереси (соціальна сфера, транспорт, енергетика та ін.), зокрема в інноваційному секторі економіки, і належить до сфери здійснення активної державної промислової політики та реалізації «узгоджувальних» (що стосуються договірної партнерства держави і корпорацій) принципів взаємодії та макропланування» [5, с. 156].

На широкому спектрі застосування ДПП наголошують К. Павлюк і С. Павлюк, при цьому визначаючи економічну, політичну, соціальну, гуманітарну та інші сфери суспільної діяльності [2]. Загалом погоджуючись із вищезазначеними підходами як можливими варіантами формування та розвитку ефективної державно-приватної взаємодії, не можна обійти увагою їхні недоліки. За умови участі держави в інтегрованих формуваннях можливий ризик обмеження ринкової свободи суб'єктів господарювання. З іншого боку, передача частини регулюючих функцій у розпорядження об'єднань, сформованих на засадах ДПП, пов'язана з ризиком дерегулювання економіки, посилення монополістичних та опортуністичних тенденцій.

Таким чином, ми висловлюємо думку, що одним із шляхів розвитку АПК України та вирішення економічних та соціальних проблем є ефективна взаємодія господарств населення та суб'єктів малого і середнього бізнесу за допомогою формування інтеграційних підприємницьких структур, побудованих на засадах

Таблиця 1

Основні підходи до визначення змісту та сутності ДПП українських та зарубіжних учених

Автори	Визначення	Характеристика визначення
1	2	3
Б. Данилишин	Розглядає ДПП як систему співробітництва, в якій розподіляються ризики між партнерами за принципом кращої спроможності їх нейтралізації, а також існує узгоджений підхід до поділу винагород [1]	Спільною рисою вищевизначених визначень є те, що всі вони розглядають ДПП як співробітництво держави та приватного сектору, наголошуючи як на особливій формі кооперації між приватним сектором та державою, так і інституціональності відносин, заснованих на формальних та неформальних правилах, пропорційному розподілі коштів держави та приватного сектору для задоволення соціально-економічних інтересів. Розуміння ДПП як інституту, спрямованого на координацію діяльності держави, на нашу думку, є хибним, оскільки це система відносин, в якій держава безпосередньо бере участь
К. Павлюк, С. Павлюк	Під ДПП розуміють конструктивну взаємодію держави та приватного сектору, громадянських інститутів в економічній, політичній, соціальній, гуманітарній та інших сферах суспільної діяльності [2]	
С. Грищенко	Визначає партнерство державного і приватного секторів як таку форму співпраці між державними органами влади та світом бізнесу, що має на меті забезпечити фінансування, будівництво, відновлення, управління або утримання інфраструктури чи надання суспільних послуг [3]	
І. Запатріна	ДПП являє собою інституціональний і організаційний альянс державної влади й приватного бізнесу з метою реалізації суспільно значущих проектів у широкому спектрі сфер діяльності – від розвитку стратегічно важливих галузей економіки до надання суспільних послуг у масштабах усієї країни або окремих територій [4]	
І. Нейкова	Пропонує розглядати ДПП з позиції раціонального використання суспільних ресурсів, що лежать в основі підвищення якості факторів виробництва, які застосовуються з метою переходу до довгострокового і якісного економічного зростання [5]	При цьому можна погодитися з тим, що в основі відносин ДПП лежить взаємозумовленість підприємництва та державного регулювання .
О.Вінник	Державно-приватне партнерство – це не будь-яка співпраця держави і приватного бізнесу, а таке, що обумовлено суспільними потребами через неспроможність держави (АРК, територіальної громади) реалізувати самостійно складні та/або довгострокові проекти через відсутність необхідних коштів та інших ресурсів (досвіду, кваліфікованого персоналу, новітніх технологій тощо) [6, с. 117].	Автор звужує специфіку використання проектів ДПП, наголошує на реалізації лише тих проектів, які не можуть бути фінансовані державою самостійно. Це суперечить світовій практиці застосування проектів ДПП.
Е. Сава	1) ДПП – будь-яка угода, в якій державний і приватний сектори економіки об'єднуються для виробництва товарів і надання послуг; 2) ДПП – складні, багатопартнерські інфраструктурні проекти; 3) ДПП визначає формальне співробітництво між бізнесом, суспільством та місцевими органами влади з метою розвитку території і поліпшення умов життя населення, в межах якого традиційні ролі держави і приватного сектору перерозподіляються [7]	Автор не уточнює умов, за яких взаємодія державного та приватного секторів буде визначена як ДПП. Таким чином, у такому трактуванні під ДПП розуміються будь-які відносини державного і приватного секторів, що не дає змоги охарактеризувати відмінні риси ДПП як окремої економічної категорії
Е. Кляйн і Д.Тейсман	Державно-приватне партнерство розглядається як стійка взаємодія державного і приватного секторів, під час якої розробляється спільний продукт і / або послуги, а ризики, витрати і прибутки розподіляються між партнерами [8]	У такому визначенні вже з'являється єдина для партнерів мета створення ДПП у вигляді виробництва спільного продукту, в процесі якого обов'язковим є розподіл ризиків, витрат та майбутніх прибутків. При цьому відмінність ДПП від інших форм співробітництва між державою і приватним сектором не уточнюється
Х. Ван Хем і Ю. Копен'ян	ДПП являє собою довгострокове співробітництво державного і приватного секторів, у межах якого вони спільно розробляють продукт або послуги, поділяють ризики, витрати і ресурси, пов'язані з цими продуктами або послугами. [9]	Автори наголошують на тривалості відносин партнерства з метою досягнення спільної мети, вказують на специфіку інституційної взаємодії держави і приватного сектору на основі державно-приватного партнерства

Закінчення таблиці 1

1	2	3
В. Варнавський	Державно-приватне партнерство – це інституціональний та організаційний альянс між державою і бізнесом з метою реалізації національних та міжнародних, масштабних і локальних, але завжди суспільно значущих проектів у широкому спектрі сфер діяльності [10]	Розширюється географічний простір партнерства та проектів ДПП. Партнерство розглядається як альянс, тобто припускається наявність як формальних, так і неформальних договірних зобов'язань
В.В. Максимов	Форма спільної економічної діяльності держави і приватного бізнесу з метою реалізації суспільно значущих проектів і програм і задоволення таким чином громадського інтересу [11]	Результатом взаємодії на засадах ДПП вважається задоволення суспільного інтересу, але критерієм обрання проектів визначається їхня суспільна значущість
М. Дерябина	Державно-приватне партнерство є об'єднанням матеріальних і нематеріальних ресурсів суспільства і приватного сектору на довготривалій і взаємовигідній основі для створення суспільних благ або надання громадських послуг [12]	Автор обмежує сферу використання ДПП суспільно значущими проектами або проектами розвитку інфраструктури, натомість виходить за межі використання виключно інвестиційних ресурсів, наголошуючи на використанні і нематеріальних ресурсів суспільства

Джерело: систематизовано автором

державно-приватного партнерства. Держава в системі ДПП уособлює загальносуспільний інтерес, оскільки саме її функція полягає в організаційному та інституціональному забезпеченні задоволення потреб населення у продуктах харчування, подолання депресивності регіонів сільськогосподарської спеціалізації, вирішення проблеми зайнятості сільського населення. Нехтування задоволенням загальносуспільних інтересів посилює процеси трудової міграції громадян та приводить до перетворення країни на сировинний придаток держав із більш розвиненою економікою. Мотивація приватного партнера, особливо представників малого та середнього бізнесу, формується на основі отримання соціальних гарантій, соціальних трансфертів, максимізації прибутку та зростання доданої вартості. Враховуючи різновекторність соціально-економічних інтересів суб'єктів партнерства, позитивний синергетичний ефект їхньої співпраці може бути досягнутий в умовах інтеграційного формування на основі ДПП. Суб'єкти підприємницької діяльності здатні задовольнити інтереси шляхом залучення господарств населення до спільної діяльності, які отримують гарантії щодо соціального захисту, працевлаштування, ефективного розподілу прибутків, забезпечення основними засобами, кормами, насінням, технологічної підтримки.

Отже, державно-приватне партнерство засноване на використанні нової моделі державного регулювання, де держава створює умови і мотиваційні засади для розвитку бізнесу на засадах партнерства й одночасно виконує свої традиційні обов'язки у процесі суспільного відтворення.

Розгляд досвіду зарубіжних країн з упровадження відносин ДПП з метою активізації розвитку агропромислового комплексу дає змогу виявити перспективні напрями форм і механізмів їх реалізації з урахуванням інтересів держави та приватного сектору. Так, в Японії та США

стан продовольчого забезпечення визнається найважливішим показником національної безпеки, і продовольча безпека нації усвідомлюється урядами цих країн як найважливіша умова суверенітету держави, квінтесенція внутрішньої політики, як серйозний індикатор її незалежності в міжнародних відносинах. Завдяки зазначеній політиці, за даними [13], рівень продовольчої самозабезпеченості у США та Франції становить понад 100%, у Німеччині – 93%, в Італії – 78%, і навіть відносно бідна на родючі ґрунти Японія забезпечує себе продовольством майже на 50%.

Загальними рисами зарубіжної практики реалізації ДПП в агропромисловому секторі є розвинена і впорядкована нормативна база, що регулює контрактні відносини в різних галузях і дозволяє найбільш повно враховувати різноманітність умов функціонування різних сфер. Не менш важливим із погляду перспектив впровадження інструментів ДПП в АПК є зростання соціального капіталу системи загалом. Згідно з проведеними дослідженнями соціальний капітал включає здатність індивідуумів у групі формувати відносини довіри, кооперації і спільної мети. Отже, він тісно пов'язаний із кооперативними та інтерактивними відносинами, які є фундаментальними для ефективного функціонування інтеграційних підприємницьких структур на засадах ДПП. Соціальний капітал як фактор партнерської взаємодії сприяє формуванню нових угруповань, посиленню мереж довіри та інформаційних потоків, зміні організаційної культури. Найбільший розвиток кооперативні відносини отримали у Данії, Норвегії, Швеції та Фінляндії. Система, заснована на спільній діяльності кооперативів та корпорацій, знайшла відображення у функціонуванні АПК Франції та Японії.

Отже, необхідність застосування державно-приватного партнерства в АПК продиктована тими можливостями, які закладені в механізм

ДПП, що використовує переваги приватного сектору як партнера держави, і дає змогу отримати суттєві вигоди для кожного учасника такого партнерства. Проте в контексті цього висновку вважаємо, що перенесення досвіду інших країн без урахування специфіки національної економіки може спричинити її дестабілізацію, накопичення суперечностей та поглиблення конфліктів між суб'єктами ДПП.

Виняткова значущість державно-приватного партнерства як ефективного інструменту реалізації політики щодо розвитку АПК визначається, по-перше, розвитком агропромислового виробництва та інфраструктури з урахуванням інтересів і за активної участі бізнесу; по-друге, підвищенням ефективності використання державної власності та бюджетних коштів, що спрямовуються на підтримку АПК; по-третє, стимулюванням приватного сектору до розвитку підприємницької активності в областях, які мають найбільший потенціал якісного економічного зростання. Зазначені напрями знаходять своє конкретне відображення у витратах державного бюджету країни, законодавчих ініціативах та розробленні стратегічних програм розвитку державно-приватного партнерства.

Для ефективного застосування закордонного досвіду в сучасних умовах розвитку національної економіки Україні необхідно:

1) домогтися забезпечення прозорості діяльності аграрних підприємств із метою підвищення рівня довіри до них ділових партнерів;

2) розвинути правове регулювання відносин ДПП і реалізації проектів ДПП;

3) визначити ступінь участі держави у створенні і розвитку інтеграційних підприємницьких агропромислових структур на засадах ДПП.

Формування сприятливого інституційного середовища для підприємницької інтеграції малих та середніх виробників на засадах ДПП нами пропонується розглядати в контексті таких аспектів:

1) політичний аспект:

– визнання та застосування механізму ДПП як базису інтеграційних процесів, як пріоритетного фактора розвитку малого та середнього бізнесу в АПК із відображенням у відповідних документах;

– розроблення державної політики у сфері сприяння впровадження ДПП, що має супроводжуватись обґрунтуванням пріоритетів у сфері ДПП, документальним закріпленням вибраних напрямів у відповідних документах стратегічного та програмно-цільового характеру;

2) правовий аспект:

– законодавче закріплення підтримки розвитку АПК на основі партнерських відносин;;

– удосконалення наявних та прийняття нових нормативно-правових документів в сфері відносин ДПП та підтримки суб'єктів підприємницької діяльності в АПК, що здатні усунути наявні недоліки;

– законодавче закріплення правових основ захисту партнерів у контексті реалізації інтеграційних відносин.

3) адміністративний аспект (дослідження та усунення адміністративних бар'єрів);

4) фінансовий аспект:

– активізація концесійних та лізингових відносин, системи кредитної кооперації, державні пільги та субсидії, кредитування проектів ДПП;

5) освітньо-технологічний аспект:

– залучення науково-дослідних організацій до наукових розробок у сфері рослинництва і тваринництва (селекція нових сортів культур та нових порід тварин, розробки в напрямі захисту рослин тощо);

– підготовка відповідних кадрів, насамперед управлінських, відповідної кваліфікації.

Інституціональний аналіз основних стратегічних та програмних документів у сфері підтримки суб'єктів підприємництва, розвитку АПК та становлення відносин державно-приватного партнерства дозволяє визначити їхній внутрішньорівневий та міжрівневий взаємозв'язок як інституціональний базис. Так, впровадженню та активізації відносин ДПП в галузях АПК мають сприяти заходи, визначені стратегічними документами, зокрема, «Стратегією сталого розвитку «Україна 2020», Стратегією інтеграції України до ЄС, Стратегією національної безпеки України, Державною програмою сталого розвитку сільських територій до 2020 р., Державною програмою сталого сільського розвитку України на період до 2025 р. З іншого боку, заходи із впровадження ДПП мають корелюватись із обласними довгостроковими програмами розвитку АПК, Стратегіями соціально-економічного розвитку областей, обласними програмами розвитку державно-приватного партнерства, обласними програмами розвитку сільськогосподарської дорадчої діяльності та програмам підтримки розвитку кооперативів. З іншого боку, як доводить проведене дослідження, діючі інституціональні регулятори не здатні повною мірою забезпечити результативну реалізацію відносин ДПП, що потребує удосконалення наявного нормативно-правового та програмного забезпечення та імплементації нових документів стратегічного характеру.

Висновки. Рівень державного регулювання АПК України сьогодні не відповідає новим умовам і потребує формування якісно нової системи управління. Головним засобом підвищення ефективного функціонування агропромислового виробництва є розвиток партнерських відносин держави та бізнесу, що дасть змогу залучити у державний сектор економіки додаткові ресурси, насамперед інвестиції. Нині є певні проблеми, що є перепорою активізації застосування механізму державно-приватного партнерства в АПК України. До них доцільно віднести:

– недосконалу регуляторну політику (оподаткування, тарифи, дозвільна система, непрозорість тощо);

– відсутність відповідної інституційної інфраструктури (підготовка, відбір, моніторинг реалізації проектів ДПП);

– недосконалу систему державної підтримки, нерозвиненість механізмів ДПП;

– недосконале нормативно-правове та методичне забезпечення відбору та реалізації проектів ДПП.

Подібна взаємодія відносин дасть змогу об'єднати ресурси і потенціали держави і бізнесу, що сприятиме підвищенню ефективності використання наявних ресурсів, розподілу ризиків між державним і приватним сектором та їх мінімізації.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Данилишин Б.М. Аналіз регуляторного впливу при впровадженні Закону України «Про загальні засади розвитку державно-приватного партнерства в Україні». URL: <http://www.me.gov.ua/control/uk/> (дата звернення: 10.06.2019).
2. Павлюк К.В., С.М. Павлюк. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально економічному розвитку держави. *Наукові праці КНТУ. Економічні теорії*. 2010. № 17. С. 10–20.
3. Грищенко С. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства : практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу. Київ : ФОП Москаленко, 2011. 140 с.
4. Запатріна І.В. Публічно-приватне партнерство в Україні: перспективи застосування для реалізації інфраструктурних проектів і надання публічних послуг. *Економіка і прогнозування*. 2010. № 4. С. 62–86.
5. Нейкова І.С. Державно-приватне партнерство як складова інвестиційного механізму інноваційного розвитку. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2010. № 1(48). С. 152–160.
6. Вінник О.М. Управління державно-приватним партнерством при використанні його акціонерної форми. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 2. С. 112–120.
7. Savas E. Privatization and Public Private Partnerships. N.Y. : Chatham House Publishers, 2000. Pp. 105–106.
8. Klijn E.H., Teisman G.R. Governing Public-Private Partnerships: Analyzing and Managing the Processes and Institutional Characteristics of Public-Private Partnerships. *Public-Private Partnerships: Theory and Practice in International Perspective*. London: Routledge, 2000. P. 85.
9. Ham H., van, Koppenjan J. Building Public-Private Partnerships: Assessing and Managing Risks in Port Development. *Public Management Review*. 2001. Vol. 3, № 4. P. 598.
10. Варнавский В. Государственно-частное партнерство: некоторые вопросы теории и практики. *Мировая экономика и международные отношения*. 2011. № 9. С. 41–50.
11. Максимов В.В. Государственно-частное партнерство в транспортной инфраструктуре: критерии оценки концессионных конкурсов. Москва : Альпина Паблишерз, 2010. 178 с.
12. Market Update Review of the European PPP Market in 2018/European PPP Exp.Centre. 10p. URL: <http://www.eib.org/epec/resources/publications/> (дата звернення: 18.11.2019)
13. Дерябина М. Государственно-частное партнерство: теория и практика. *Вопросы экономики*. 2008. № 8. С. 74.
14. Danilishin B.M. (2010) Analiz Rehuliatornoho Vplyvu Pry Vprovadzhenni Zakonu Ukrainy «Pro Zahalni Zasady Rozvytku Derzhavno-Pryvatnoho Partnerstva V Ukraini» [Analysis of regulatory inflow under the Law of Ukraine “On the ignition of the development of sovereign-private partnership in Ukraine”]. Available at: <http://www.me.gov.ua/control/uk/> (accessed 10 June 2019)
15. Pavluk K.V., Pavluk S.M. (2010) Sutnist i rol derzhavno-pryvatnoho partnerstva v sotsialno ekonomichnomu rozvytku derzhavy [The essence and role of public-private partnership in the socio-economic development of the state]. *Scientific works of KNTU. Economic theories*. № 17. pp. 10–20.
16. Hryshchenko, S. (2011) Pidhotovka ta realizatsiia proektiv publichno-pryvatnoho partnerstva: Praktychnyi posibnyk dlia orhaniv mistsevoi vlyady ta biznesu [Preparation and implementation of the project for public-private partnership: A practical guide for local authorities and business]. Kyiv : FOP Moskalenko O.M. (in Ukrainian)
17. Zapatrina I.V. (2010) Publichno-privatne partnerstvo v Ukraini: perspektivi zastosuvannya dlya realizatsiyi infrastrukturalnykh proektiv i nadannya publichnykh poslug [Public-private partnership in Ukraine: prospects for implementation of infrastructure projects and public services]. *Economics and forecasting*, № 4, pp. 62–86.
18. Neikova I.S. (2010) Derzhavno-privatne partnerstvo yak skladova investitsijnogo mehanizmu innovatsijnogo rozvytku [Public-private partnership as a component of investment mechanism of innovative development]. *Scientific Bulletin of the National University of the State Tax Service of Ukraine (Economics, Law)*, № 1(48), pp. 152–160.
19. Vinnik O.M. (2010) Upravlinnya derzhavno-privatnim partnerstvom pri vikoristanni yogo akcioneranoi formy [Management of public-private partnership when using its shareholder form]. *Bulletin of the Academy of Law Sciences of Ukraine*, № 2, pp. 112–120.
20. Savas E. (2000) Privatization and Public Private Partnerships. N.Y. : Chatham House Publishers, 2000. Pp. 105–106.
21. Klijn E.H., Teisman G.R. (2000) Governing Public-Private Partnerships: Analyzing and Managing the Processes and Institutional Characteristics of Public-Private Partnerships. *Public-Private Partnerships: Theory and Practice in International Perspective*. London: Routledge, 2000. P. 85.
22. Ham H., van, Koppenjan J. (2001) Building Public-Private Partnerships: Assessing and Managing Risks in Port Development. *Public Management Review*. 2001. Vol. 3, № 4. P. 598.
23. Varnavskij V. (2011) Gosudarstvenno-chastnoe partnerstvo: nekotorye voprosy teorii i praktiki [Public-private partnership: some issues of theory and practice]. *World Economy and International Relations*, № 9, pp. 41–50.
24. Maksimov V.V. (2010) Gosudarstvenno-chastnoe partnerstvo v transportnoj infrastrukture: kriterii ocenki koncessionnykh konkursov [Public-Private Partnership in transport infrastructure: evaluation criteria for concession tenders]. Moscow: Alpina Publishers, p. 178. (in Russian)
25. Market Update Review of the European PPP Market in 2018 / European PPP Exp.Centre. 10 p. Available at: <http://www.eib.org/epec/resources/publications/> (accessed 18 November 2019).
26. Deryabina M. (2008) Gosudarstvenno-chastnoe partnerstvo: teoriya i praktika [Public-Private Partnership: Theory and Practice]. *Economics issues*, 2008, № 8, p. 74.